

Nysgerrig natur – på opdagelse med kunsten

Al læring, hvad enten det gælder de tidlige skoleår eller på universitetsniveau, afhænger af en nysgerrig natur. I denne artikel skal det handle om at være nysgerrig *Med kunsten i naturen* og om museernes særlige mulighed for at opdyrke en åben, undersøgende tilgang til ny viden. På Louisiana er et nyt formidlingsprojekt i sin opstart, organiseret som et samarbejde mellem Louisianas Børnehus og undervisningsafdelingen Louisiana Learning¹. Ambitionen er hen over de næste to år at udvikle et nyt spor i museets formidling, hvor kunsten kan inspirere børn fra 4 til 11 år med deres familier til at komme ud under åben himmel og gå på opdagelse i naturen. Nedenfor introduceres til projektets idé og til den didaktiske relevans, det også ville kunne have i en akademisk læringskontekst. Spørgsmålet er, om der i projekter som dette gemmer sig didaktiske elementer, der potentielt kunne inspirere universitetsstuderende og deres undervisere til at tænke i andre læringsformer eller samarbejder.

Kunst med i livet

Godt hver syvende gæst på Louisiana er under 18 år. Museet lægger stor vægt på formidling til og med børn og unge, da vi ser en vigtig opgave i at give disse grupper kunstoplevelser og fornemmelse for kunsten som et særligt sprog. Det er en opgave, som en trængt skoleverden har vanskelige betingelser for at løfte. Derfor

bliver det nemt et spørgsmål om, hvorvidt man vokser op i en kunst- og kulturinteresseret familie, som afgør, om man får kunstoplevelser med i rygsækken. Gennem undervisningstilbud arbejder Louisiana for, at så mange børn og unge som muligt møder kunsten tidligt i livet. Oftest besøger de sammen med deres daginstitution, skole eller ungdomsuddannelse museet for en enkelt dag i korte forløb af en til to timers varighed, men længerevarende forløb, i form af projekter og skolesamarbejder, gratis lejrskoler eller digitale læringsforløb, skaber bedre rammer for faglig fordybelse. For unge på de videregående uddannelser hører længerevarende forløb og samarbejder dog til sjældenhederne. Universiteterne medtænker helst et besøg på Louisiana, når et hold studerende skal se en given udstilling, tale med en faglig medarbejder eller deltage i et seminar eller en konference. Bortset fra de studerende, der årligt kommer i praktik eller skriver opgaver om museets arbejde, er der således tale om kortvarige udvekslinger.

Tættere på kunsten – tættere på naturen

Med kunsten i naturen har som sin grundidé, at kunst kan styrke børns oplevelse af og forståelse for naturen. I disse år oplever vi nemlig i stigende grad, at børn vokser op uden nogen synderlig erfaring med eller kendskab til naturen. Undersøgelser viser, at de fleste danskere tilbringer 90

Louisianas skulpturpark er rig på værker, der giver lyst til at undersøge naturens former og materialer. Foto: Kim Hansen.

% af deres vågne tid indendørs (WHO 2014), og dertil kommer, at et stigende antal børn bor i byer. Mange fonde støtter derfor naturprojekter, som fokuserer på fysisk og mental sundhed, hvor naturen betragtes som et fysisk aktivt eller terapeutisk rum (Kaplan og Kaplan 1989; Mygind 2016; Ejbye-Ernst, Seidler og Sørensen 2018).

I Louisianas nye projekt ses *kunstens* undersøgende tilgang som en mulighed for at sanse og udforske naturen og for at tænke over vores forhold til den – helt enkelt

er tesen, at det, vi kender, kan vi bedre forholde os til og handle på. Det, vi holder af, passer vi bedre på. En lang række kunstnere fokuserer på menneskers forhold til naturen, og deres værker kan derfor oplagt danne grundlag for samtale om emnet; arbejdet med kunstneriske processer er dertil et erkendelsesværktøj, som kan hjælpe til at filtrere indtryk og få disse til at stå klarere frem. På den måde kan børnene komme tættere på naturen i både stor og lille skala og opleve en rigdom af former, farver,

materialer, lyde og dufte. Ved at give børn mulighed for at arbejde med kreative processer, som de finder sted i kunstnerisk produktion, får de samtidig visuelle redskaber – tegning, maleri, fotografi og skulptur – til at vise og fortælle om det, de ser og opdager i naturen, og til at dele det med andre.

Projektets rammer

Med kunsten i naturen retter sig mod museets yngste besøgende, børnehavebørn og skoleelever til og med 5. klasse, og strækker sig hen over et helt år og alle fire årstider. Hvert alderstrin arbejder i foråret med fire besøg på Louisiana, hvor “frøene” sås i mødet med kunsten og en lang række kreative undersøgelser og sansninger. I forsommeren mødes samtlige deltagere fra alle hold til en fælles familiedag på museet, hvor de sammen med de i projektet involverede kunstnere viser og formidler deres opdagelser til deres egne familier og museets øvrige gæster. Det skal gerne sende flest muligt af sted på sommerferie fuld af gode idéer til at komme ud i det fri med kunsten. Når ferien er slut, starter næste projektfase hjemme på skolen eller i børnehaven, hvor eleverne deler ud af deres “høst” til andre børn ved at skabe en udstilling og etablere “grønne laboratorier” med kreative aktiviteter. Om vinteren vil det være tid til refleksion for børn, lærere og pædagoger, der sammen med Louisianas kunstformidlere gør status over, hvad de har lært, og gør klar til et nyt hold.

For at kvalificere indholdet og forankre *Med kunsten i naturen* er det nødvendigt med et tæt samarbejde med lærere og pædagoger, ligesom forskere fra Københavns Professionshøjskole og Københavns Universitet deltager som faglige sparringspartnere undervejs og om muligt i form af følgeforskning.

I forlængelse af denne dialog med professionelle undervisere er det oplagt, at også studerende fra akademiske fagområder som kulturformidling og kunsthistorie og fra uddannelsessteder som universiteter, professionshøjskoler og Kunstakademiet, ville kunne indgå i dokumentation og udvikling af nye relaterede aktiviteter. Tidligere erfaringer har vist, at den type læring kan give et

nuanceret indblik i museumsformidling i praksis; længelevende samarbejder konfronterer de studerende med konkrete problemstillinger og kulturinstitutionernes gældende vilkår og rammer, som giver indblik i et jobmarked, de som formidlere selv skal kunne agere i efter endt uddannelse.

I 2015 prøvede et hold studerende kræfter med aktionsforskning på Louisiana.² Henover foråret fulgte de et forløb for to gymnasieklasser, der i regi af det internationale samarbejde TATE Exchange arbejdede sammen med kunstneren Albert Potrony om en hypotetisk pandemi.³ Ud over at give indblik i praksis afstedkom forløbet også en publikation produceret af de studerende med interviews af projektets deltagere – elever, lærere, formidlere.

Kunsten som samtalepartner

Med kunsten i naturen kan lyde uskyldigt, nærmest vitalistisk, men udspringer af ønsket om at undersøge, hvordan Louisiana som et museum, der tænker kunst, natur og arkitektur som en helhed, kan adressere den klimakrise, vi står midt i. Typisk er det ellers museets samling og særudstillinger, der viser kunsten som værdifuld samtalepartner i forhold til vor tids store udfordringer, hvor klimakrisen er én af de mest omfattende. Her kan kunsten byde ind med kritiske perspektiver, nydelse, trøst, humor, eftertænksomhed osv. Nogle gange foregår “samtalen” meget eksplicit som dengang i 2009, hvor Louisiana viste særudstillingen *Fremtidens arkitektur er grøn*. Med et væld af konkrete bud på løsninger og en indkredsning af klimakrisens kompleksitet var det en udstilling, der begejstrede især fagfolk og et stort, yngre publikum op til det ellers fejlslagne klimatopmøde i København senere samme år. 10 år senere har besøgende kunnet opleve en anden relativt “in your face”-udstilling, nemlig *Generation Wealth* med billeder af den amerikanske fotograf Lauren Greenfield, der indfanger en grænseløs global grådighed og dens rødder i en amerikansk kapitalistisk samfundsmodel, som nu har spredt sig til resten af verden. Hvor den første udstilling mødte klimakrisen med optimisme, så bød den anden snarere på selvransagelse. Mellem disse

To elever nærstuderer stenene i Olafur Eliassons *Riverbed*, 2015. Foto: Frederik Højfeldt.

yderpunkter har der været en række andre udstillinger, der ad omveje nærmede sig forholdet mellem menneske og natur; bl.a. viste de to store temaudstillinger *Arktis* og *Månen*, hvordan de fjerneste steder på kloden eller i rummet vækker den menneskelige forestillingsevne, kreativitet og erobringstrang.

Uanset om kunsten fungerer som samtalepartner på mere eller mindre direkte vis, er Louisiana såvel som alle andre museer tvunget til at tænke ud over “kommentatorrollen”. Konkret handling er nødvendig, når det gælder om at tage ansvar for en mere bæredygtig udvikling på et institutionelt plan. Af samme grund har Louisiana i de seneste år indledt det vanskelige arbejde, der består i at finde mere bæredygtige løsninger på nybyggeri, energiforbrug, affaldshåndtering, madspild i café, vareudvalg i butik, oplysning af alle medarbejdere osv. Det sker vel vidende, at hverken kunst- eller udstillingsproduktion nogensinde bliver særligt klimavenlig, ej heller gør den strøm af turister, der i stigende tal gæster museet. Alli-

gevel er processen i gang med troen på summen af de mange skridt. Også i forhold til denne aktivt handlende proces, museet selv står midt i, kan man med fordel koble et didaktisk “greb”, hvor nye undervisere og formidlere inviteres indenfor, og hvor vi opfordrer kommende museums- og kulturmedarbejdere til at tænke med i forhold til, hvordan nye formidlingsformer lader sig udvikle.

Kunsten som igangsætter

Det nye formidlingstilbud *Med kunsten i naturen* starter et andet sted end museets udstillinger og gennemafprøvede formidlingsveje. Her optræder kunsten hverken som spejl eller kritisk kommentar eller forlanger konkrete, bæredygtige løsninger. I stedet giver den anledning til, at unge selv undersøger naturen og menneskers forhold til den. Kunsten bliver snarere, hvad museets direktør Poul Erik Tøjner har kaldt for “en busbillet til at komme et nyt sted” – en henvisning til Per Kirkebys lån af motiver fra andre kunstnere.⁴ I det nye projekt uddeles “busbillet-

terne” til museets yngste gæster, nemlig børnehavebørn og skoleelever fra indskoling og mellemtrin, med invitation til familier, institutioner og skoler om at “springe på bussen” og tage med kunsten ud i naturen.

Anledningen er selvfølgelig museets samlinger og udstillinger som afsæt for egne observationer og eksperimenter. Én ting er at finde sten på stranden eller kigge på blomsterknopper og frø, men hvad sker der, når vi nærstuderer dem i en enkel streg ligesom Ellsworth Kelly eller ser deres former som startskud for en skulpturel krop som hos Henry Moore, Jean Arp eller Joan Miró? Kan vi hente inspiration til undersøgelser af natur i en større skala fra Not Vital, George Trakas og Richard Serra? Skabe vores egne stier eller opholdssteder i naturen, bygge huler,

udsigts- og samlingspunkter? Kan Alicja Kwade give os idéer til, på en meget stor skala, at bringe universet ned på jorden og få de fjerne naboer inden for rækkevidde? Eller Yayoi Kusama omvendt indbyde til stjernevandring og lade os smelte sammen med de lysende prikker i mørket og mærke samhørigheden?

Valget af værker og rammesætning for eksperimenterne har betydning for undersøgelsernes retning og må tilpasses aldersgruppen: For eksempel kræver visse værker en særlig historisk forforståelse eller risikerer at blive for voldsomme, som når Richard Mosse og Darren Almond peger på naturen som gerningssted eller årsag til konflikt hhv. i et borgerkrigsplaget Congo eller et Sibirien, hvor det ikke lykkes sneen at dække alle spor

Typisk undervisningssituation foran
Richard Mosse's fotoserie *Infra* fra 2010-2011.
Foto: Kim Hansen.

fra de sovjetiske arbejdslejre. Dermed ikke sagt, at det hele skal være solskin og blå himmel i naturen. Louisianas samling rummer adskillige værker, der kan inspirere børnene til at udforske naturen som trussel og mennesket som naturkraft i en antropocæn tidsalder (Latour 2017).

At lære gennem kunsten

Hvordan kan et projekt, der starter i børnehøjde, give mening i en kontekst, der som i dette temanummer af *Periskop* diskuterer museet som akademisk læringsrum? Til forskel fra universiteternes gængse læringsrum og undervisningsmetoder åbner et projekt af denne type for praktisk arbejde med kunst og kunstneriske processer. I det praktiske arbejde kan de studerende udvikle deres 1) fokuserings- og forestillingsevne 2) relationer og 3) skaberglæde. At lære gennem kunsten bygger på en løbende vekselvirkning mellem erfaring og refleksion, som er vigtig for læringen (Kolb 1984). Studerende vil, når de lærer gennem kunsten, øve sig i at opholde sig i længere tid ved selve oplevelsen eller erfaringen af et kunstværk og gøre det med en sanselig opmærksomhed og med åbne spørgsmål: "Hvad lægger vi mærke til? Hvad er der på færde? Hvordan kan vi forstå det, vi ser?" Mens de erfarer værket, opstår der således stof til refleksion over de tanker, følelser og fornemmelser i kroppen, som værket vækker. Det er en tilegnelse af ny viden, som aktiverer en personlig erfaringsramme og viden fra flere områder end kunstens (Fleming 2016). Dermed ikke sagt, at det ikke kan lede til egentlige værkanalyser hjulpet af teoretiske eller historiske kontekster, afhængig af hvad de studerende eller kunstformidleren bringer i spil.

Vekselvirkningen mellem erfaring og refleksion foregår også, når de studerende går i dialog med det givne værk ved selv at arbejde med fx skitser, modeller, fotos og performance i tråd med Deweys princip om "learning by doing". Her omsættes egne indtryk, følelser og tanker til nye udtryk, som igen giver et afsæt for individuel tilegnelse og fælles refleksion. Helt grundlæggende giver værket lyst til at forestille sig verden fra en andens sted (Tanggaard 2016). Fokuserings- og forestillingsevnen kommer således i spil i både det praktiske og granskende

arbejde med værket, men samtidig åbner processen med at tilegne sig værket et fælles mentalt rum, der tydeliggør, hvordan hver enkelt hæfter sig ved forskellige detaljer og kan bidrage med noget værdifuldt, der bringer flere nuancer frem enten i samtalen eller i den visuelle fortolkning. Derved handler det ikke kun om værket, men også om fælles nærvær og nysgerrighed. Som kunstformidler oplever man ofte lærere fra grundskolen eller gymnasierne blive overraskede, når de ser, hvor opslugte deres elever er under besøget, eller hvordan de stille eller mest urolige i gruppen pludselig viser sig som de mest engagerede. Relationerne eleverne imellem ser ud til at ændre sig i processen med at opdage, producere og performe, hvilket gør dem i stand til at fordybe sig i og "forfine" de involverede aktiviteter, fx opståede fejl i det kreative arbejde, som de lærer at bruge i stedet for at frustreres af (Heath 2016). Netop Deweys tankegang om "doing" (handling/gøren) indebærer, at ny viden antager en ny form gennem det praktiske arbejde, og at denne gør det nemmere at dele ens erfaring med andre og dermed også opleve, hvordan resultatet af ens anstrengelser vurderes som andet end en eksamenskarakter. I stedet for et slutfacit ligger der en potentiel skaberglæde i at se noget vokse frem, som ikke var der før, og som nu også kan berøre andre (Nielsen og Sørensen 2017).

Som akademisk læringsrum kan den erfaringsbaserede tilgang i en kunst- og museumsbaseret kontekst måske virke rodet og upræcis, fordi vidensproduktionen foregår legende og associativt i stedet for at være ordnet ud fra en logisk argumentation, underbygget af nøgterne observationer. Museer har en høj grad af frihed til at eksperimentere med undervisningsformer og skal ikke tage elever til eksamen eller bedømme deres faglige niveau og beherskelse af stoffet. Denne "museale frihed" giver særlig god mulighed for at afprøve og omsætte den viden, vi allerede besidder, i nye formater. Hvis målet med *Med kunsten i naturen* var at give ikke bare børn, men også studerende en øget lyst til at gå på opdagelse i naturen, ville nogle af grebene uden tvivl kunne gentages. Men med den ophobede vrede og utålmodighed, der aktuelt præger og engagerer unge i forhold til klimaproblematikker, vil det

næppe være nok for dem at glædes over at opdage, sanse og fortolke naturen gennem kunsten. Umiddelbart vil der også være brug for at kunne få øje på et forandringspotentiale og læringsfællesskab, som involverer andre end undervisere og forældre.⁵

Fra velkendte til nye formater

Nye formidlingsprojekter trækker altid på erfaringer fra tidligere projekter og genbruger gerne elementer herfra. Samtidig introduceres nye elementer for at udfordre de vilkår, museet gerne vil ændre på. At tænke kunsten som igangsætter ligger allerede i den dialogbaserede undervisning, men også i de mere specifikke dagsordener. Louisiana ønsker at løfte, eksempelvis kunsten som igangsætter af brobygning mellem mennesker, hvilket museet har positiv erfaring fra blandt andet et mangeårigt samarbejde med Røde Kors-skoler. Det er et samarbejde, hvor børn og unge med asylbaggrund besøger museet og gennem oplevelser med kunsten på museet og kreativt arbejde får anledning til at omsætte og dele personligt stof med hinanden trods sproglige og kulturelle forskelle. I de senere år har skolernes besøg i perioder også omfattet arbejde med danske elever. Princippet om brobygning via kunsten går igen i et nyere initiativ, *Hjemme i kunsten*, hvor Louisiana sammen med Nivaagaard Malerisamling og Fredensborg Kommune arbejder med kunsten som brobygger mellem unge fra boligsociale områder i Nivå og Kokkedal og andre borgere i lokalområdet.

Med kunsten i naturen bruger løs af de velkendte formater i tidligere projekter. Det nye er for det første en ambition om at undersøge, hvordan kunst som erkendelsesredskab kan bidrage inden for et naturfagligt område. For det andet vil projektets forlængede tidshorisont give os nye erfaringer med forløbsperiodens betydning for børnenes faglige fordybelse. For det tredje er projektet en chance for at sammenligne, hvilken betydning det har, at læringsfællesskabet udvides fra eksempelvis en afgrænset børnehavegruppe eller klasse til nu også at omfatte familie og andre museumsgæster og senere deres børnehave/skolekammerater i en stafet mellem museum, familie og skoler.

Knopskydninger

Med *Med kunsten i naturen* er håbet at kunne udvikle et blivende tilbud, som baner vejen for anderledes naturoplevelser og samtaler for børn og deres familier. Hvor glæden over at gå på opdagelse og undres over naturen – og os selv som en del af den – føles lige så vigtigt som at lære om FN's 17 verdensmål. Hvis klimakrisen ikke skal udløse uoverstigelig frygt eller teknokratiske forsøg på at regulere og opfinde sig ud af den, er det vigtigt med et rum som kunstens for at forstå og tage højde for menneskelige erfaringer og forestillinger. I disse år hylder uddannelsesverdenen de såkaldte STEM-fag (science, technology, engineering and mathematics), og her er det ikke så overraskende vores synspunkt – set i museumspektiv – at der er brug for at føje et A (Art) til og satse på STEAM i stedet. Spændende bliver det derfor, om noget, der starter i børnehøjde, på længere sigt også kan inspirere til nye formidlingstilbud og initiativer for Louisianas unge og voksne gæster. Måske er her en passende invitation til både forskere og studerende, der kan se mulighederne i at arbejde med museet som akademisk læringsrum, og som har lyst til at dyrke deres egen nysgerrige natur.

NOTER

- 1 Formidlingsprojektet er støttet af Villum Fonden.
- 2 Forløbet blev realiseret i samarbejde med underviser Anne Mette W. Nielsen, i dag lektor på Center for Ungdomsforskning. Aktionsforskning er en forsknings-tilgang karakteriseret ved, at der forskes sammen med aktører i praksisfeltet. Ophavsmanden til denne tilgang er Kurt Lewin (1890-1947), tysk-amerikansk socialpsykolog. Aktionsforskning er en demokratisk og deltagerorienteret tilgang til videnskabelse, som forbinder handling (aktion) og refleksion samt teori og praksis med det for øje at nå til praktiske løsninger på problemstillinger.
- 3 I regi af TATE Exchange udviklede eleverne et demokratispil, de gennemspillede på museet og på skolen. (<https://www.youtube.com/watch?v=YdxHj4m-eDw>, tilgået 30. marts 2020). Dette var et eksperiment ud af en række, der fandt sted i årene 2009-2017, hvor Louisiana indgik som en af samarbejdspartnerne i TATE's internationale læringsprojekt, først under navnet TATE Turbine. I starten dannede de årlige Turbine-kommissioner afsæt for aktiviteterne, senere skete det mere frit med afsæt i kunsten på TATE og hos samarbejdspartnerne. Målet for TATE var at skabe en digital læringsplatform, der kunne give lærere

- og elever verden over adgang til undervisningsmaterialer og udveksling med hinanden. Her var TATE's besøg på Louisiana med deres faste huskunstner, Albert Potrony, en måde at udvikle indhold til platformen.
- 4 Åbningstale ved åbning af særudstillingen *Per Kirkeby's bronze*, 20. februar 2020.
 - 5 Inspiration er fx at hente fra den årlige Bloom-festival eller Krogerup Højskoles nye kursus *Når jorden kalder*.

LITTERATUR

- Dewey, John. 2005 [1934]. *Art as Experience*. New York: The Berkley Publishing Group.
- Ejbye-Ernst, Niels, Poul Hjulmann Seidler og Vibe Sørensen, red. 2018. *Inddragelse af naturen i arbejdet med børn og unge i udsatte positioner*. Københavns Universitet.
- Fleming, Martha. 2016. "Trædesten og tankestrømme". I *Brug Kunsten*. Louisiana Learning.
- Heath, Shirley Brice. 2016. "Resiliens – den største gave ved at lære gennem kunsten". I *Brug Kunsten*. Louisiana Learning.
- Kaplan, Rachel og Stephen Kaplan. 1989. *The Experience of Nature: A Psychological Perspective*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Kolb, David A. 1984. *Experimental Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs: NJ Prentice Hall.
- Latour, Bruno. 2017. *Facing Gaia*. Cambridge: Polity Press.
- Mygind, Erik. 2016. "Physical Activity during Learning Inside and Outside the Classroom". *Health Behavior and Policy Review*, 3, 455–467. <https://doi.org/10.14485/HBPR.3.5.6>
- Nielsen, Anne Mette W. og Niels Ulrik Sørensen. 2017. *Når kunst gør en forskel*. Aalborg Universitetsforlag.
- Tanggaard, Lene. 2016. "Kreativitet skal læres". I *Brug Kunsten*. Louisiana Learning.
- World Health Organisation. 2014. Sarigiannis, Dimosthenis A. (red.). *Combined or multiple exposure to health stressors in indoor built environments*. Tilgået 13. maj 2020. <http://www.euro.who.int/en/health-topics/environment-and-health/air-quality/publications/2014/combined-or-multiple-exposure-to-health-stressors-in-indoor-built-environments>